

# Innbilt miljøproblem

Forskere har lenge avskrevet ørkenspredning i Afrika som et innbilt miljøproblem. FN, politikere og bistanden bør følge etter.

## Forskning viser at ...

Tor A. Benjaminsen



**A**frikanske statsledere lanserte nylig ideen om å etablere en sammenhengende 15 km bred og 7100 km lang grønn vegg av trær i Sahel fra Senegal til Djibouti for å stoppe Saharas fremmarsj. På klimamøtet i Paris i desember ifjor ble dette gigantprosjektet lovet fire milliarder dollar (samt 100 millioner dollar fra Verdensbanken og ytterligere bistand fra Frankrike).

Formålet er, i tillegg til å stoppe ørkenen, også å plante trær som binder karbon for å bremse klimaendringene. Samtidig vet vi fra tidligere treplantingsprosjekter at kun et par prosent av trærne plantet i Sahel overlever med mindre de vannes for hånd.

Fortellingen om ørkenspredning i Afrika har lange tradisjoner. Kolonimaktene trengte en historie for å begrunne okkupasjon. Den fant de i ideen om ørkenens fremmarsj forårsaket av lokal bruk av ressursene. Å stoppe ørkenen ble en del av «den hvite manns byrde» ved å spre sivilisasjon og vitenskap til



Dersom nedbørsmengdene går ned, vil selvfølgelig ørkenen spre seg. De fleste modeller sier imidlertid at det på sikt vil kunne bli mer, men også mer konsentrert, nedbør i Sahel. Foto: AFP/Seyllou



Tor A. Benjaminsen, professor ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

primitive områder.

Med tørkene i Sahel på 1970- og 1980-tallet kom disse ideene tilbake for fullt. I 1972 ble FNs miljøprogram UNEP etablert og organisasjonen utpekte raskt ørkenspredning, og spesielt i Afrika, som menneskehetens største miljøutfordring. Dette skjedde, ifølge den britiske forskeren Jeremy Swift, fordi fortellingen om ørkenspredning ikke har noen mektige tapere – kun afrikanske småbønder og gjeterne som får skylden for det hele.

I 1989 kunne så New Scientist oppsummere den gryende internasjonale kritiske forskningen om ørkenspredning under overskriften «The myth of the marching desert». Hovedpoenget er at ørkenen flytter seg frem og tilbake som et resultat av variasjoner i den årlige nedbøren og at det er lite tegn til lokal overutnyttelse.

Reversert ørkenspredningen er en konklusjon som er blitt ytterligere forsterket gjennom omfattende internasjonal forskning de siste 30 årene. Denne forskningen er nylig oppsummert i en bok med tittelen «The end of desertification?», hvor undertegnede også bidrar med et kapittel. I bokens innledning kaller redaktø-

ne, vil selvfølgelig ørkenen spre seg. De fleste modeller sier imidlertid at det på sikt vil kunne bli mer, men også mer konsentrert, nedbør i Sahel. Det vil si at den totale mengden nedbør øker, men at regntiden kan komme til å starte noe senere.

På tross av innsikten fra forskningen fortsetter mange innflytelsesrike aktører å presentere ørkenspredning som et alvorlig problem. Det er tydeligvis fremdeles fristende for afrikanske politikere, FN og internasjonal bistand å bruke dette enkle, men også kraftfulle bildet av en ørken på marsj fremover for å rette oppmerksomheten mot de fattige og marginaliserte landene i Sahel. Dette er oftest gjort i beste mening, men det er å gjøre både disse landene og miljø- og klimasaken en bjørnetjeneste ved at man på sikt risikerer å undergrave folks tillit og engasjement.

Forskningen har for lengst avsluttet fortellingen om ørkenspredning. Det er nå på tide at FN, politikere og bistand gjør det samme.

**Tor A. Benjaminsen**, professor ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

## Forskningen

**Hvem:** Roy Behnke, Michael Mortimore, Tor A. Benjaminsen m. fl.

**Hva:** The End of Desertification? Disputing Environmental Change in the Drylands

**Hvor:** Springer, 2016

rene ørkenspredning en ikke-hendelse.

I stedet har det altså skjedd en omfattende gjenvekst av trær og beitegress de siste 25-30 årene.

Hvordan vil så klimaendringene påvirke nedbøren og økologien i Sahel?

Det vet vi rett og slett ikke. Dersom nedbørsmengdene går

## Forskning viser at ...

Oppsiktssvekkende funn?

Ny innsikt?

Skriv til spalten «Forskning viser at ...». Tekstlengde inntil 3500 tegn (inkludert mellomrom).

debatt@dn.no